

อนุกรมวิธานของปูเสฉวนในประเทศไทย

นายชินวัจน์ พิทักษ์สาส์

003732

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาชีววิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2523

I 15525934

Taxonomy of Hermit Crabs in Thailand

Mr. Chinawat Pitagsalee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Science

Department of Biology

Graduate School

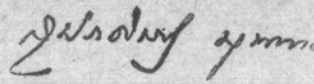
Chulalongkorn University

1980

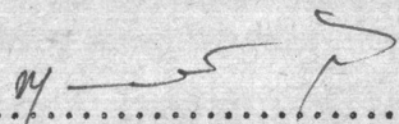
หัวข้อวิทยานิพนธ์   อนุกรมวิธานของปูเสฉวนในประเทศไทย
โดย   นายชินวัฒน์ พิทักษ์สาดี
ภาควิชา   ชีววิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ นัยเนตร

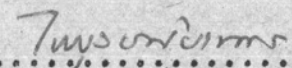

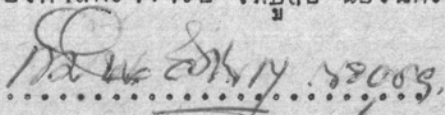
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาโท

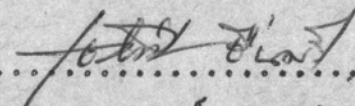

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประคินธุ์ บุณนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ม.ร.ว. พุทธิพงศ์ วรวิถิ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ นัยเนตร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กัมพล อิศรางกูร ณ อยุธยา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เฉลิมวิไล ชื่นศรี)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์   อนุกรมวิธานของปูเสฉวนในประเทศไทย
ชื่อนิสิท   นายชินวัฒน์ พิทักษ์สวัสดิ์
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ไพบูรณ์ นัยเนตร
ภาควิชา   ชีววิทยา
ปีการศึกษา   2523

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับชนิด ถิ่นอาศัย และการกระจายของปูเสฉวนในประเทศไทย ทั้งในบริเวณอ่าวไทยและทางทะเลอันดามัน ระหว่าง พ.ศ. 2520 - 2522 พร้อมทั้งทำ key จำแนกชนิด การจำแนกชนิดใช้ลักษณะภายนอกของกระดองและระยางค์ส่วนหน้า ก้ามขาข้างซ้าย และขาเดินคู่ที่ 3 ข้างซ้ายเป็นหลัก ตามแนวการศึกษาของ Alcock (1905), Yap-Chiongco (1938), Barnard (1950), Fize และ Serène (1955), Forest (1956) และ Lee (1969)

ผลการศึกษาพบปูเสฉวน 2 families, 2 subfamilies จำนวน 7 สกุล 28 ชนิด และ 1 subspecies ดังนี้คือ

Family Coenobitidae พบ 1 สกุล 2 ชนิด คือ Coenobita rugosa และ C. cavipes

Family Paguridae พบ 2 subfamilies จำนวน 6 สกุล 26 ชนิด และ 1 subspecies

Subfamily Pagurinae พบ 4 สกุล 24 ชนิด คือ Clibanarius infraspinus, C. padavensis, C. striolatus, C. longitarsus, C. lineatus, C. cruentatus, C. arethusa, C. merguensis, C. virescens, Dardanus hessii, D. imbricatus, D. lagopodes, D. megistos, Diogenes planimanus, D. diogenes, D. custos, D. gardineri,

D. rectimanus, D. avarus, D. goniochirus, Calcinus laevimanus,
C. elegans, C. gaimardii และ C. latens

Subfamily Eupagurinae พบ 2 สกุล 2 ชนิด และ 1 sub -
species คือ Pagurus sp., Spiropagurus spiriger, S. spiriger
profundorum

ผลการศึกษาด้านอาศัยของปูเสฉวน สามารถแบ่งปูเสฉวนออกเป็น 2 กลุ่ม ตาม
ถิ่นอาศัยคือ ปูเสฉวนบกและปูเสฉวนทะเล ปูเสฉวนบกอาศัยอยู่บนบกใกล้ ๆ ชายฝั่งทะเล
จัดอยู่ใน Family Coenobitidae ส่วนปูเสฉวนทะเลอาศัยอยู่ตามบริเวณน้ำกร่อย บริเวณ
แนวป่าชายเลน ชายฝั่งทะเลที่เป็นทราย ทรายปนโคลนหรือโคลนปนทราย หิน และปะ-
การังลงไปจนถึงพื้นท้องทะเลระดับลึก จัดอยู่ใน Family Paguridae และปูเสฉวน
ทะเลที่พบใต้น้ำ ส่วนใหญ่มีถิ่นอาศัยอยู่ตามบริเวณป่าชายเลน ได้แก่ Clibanarius
longitarsus

ผลการศึกษากการกระจายของปูเสฉวน พบว่าแบ่งปูเสฉวนออกเป็น 3 กลุ่มคือ
กลุ่มแรกได้แก่ Coenobita rugosa, C. cavipes, Clibanarius infraspinus,
C. longitarsus, C. lineatus, C. cruentatus, C. merguensis, Dardanus
hessii, D. lagopodes, D. megistos, Diogenes gardineri, D. rectimanus
และ D. avarus พบทั้งในบริเวณอ่าวไทยและทางทะเลอันดามัน กลุ่มที่สองได้แก่
Clibanarius padavensis, C. virescens, Calcinus laevimanus, C. elegans,
C. gaimardii, C. latens และ Diogenes custos พบเฉพาะทางทะเลอันดามัน
และกลุ่มสุดท้ายได้แก่ Clibanarius striolatus, C. arethusa, Dardanus
imbricatus, Diogenes planimanus, D. diogenes, D. goniochirus,
Pagurus sp., Spiropagurus spiriger และ S. spiriger profundorum
พบเฉพาะในบริเวณอ่าวไทย

1

Thesis Title   Taxonomy of Hermit Crabs in Thailand
Name   Mr. Chinawat Pitagsalee
Thesis Advisor   Associate Professor Phaibul Naiyanetr
Department   Biology
Academic Year   1980

ABSTRACT

Taxonomic study of hermit crabs in the Gulf of Thailand and Andaman Sea were carried out durring 1977-1979. Their habitats and distribution were recorded. Key to species and subspecies were provided. Morphological characters of carapace, anterior appendages of carapace, left cheliped and left third pereopod based on the studies of Alcock (1905), Yap-Chiongco (1938), Barnard (1950), Fize and Serène (1955), Forest (1956) and Lee (1969), were examined.

The results of this study, 28 species and 1 subspecies of 2 families were reported.

Family Coenobitidae : 2 species were recorded : Coenobita rugosa and C. cavipes.

Family Paguridae : 26 species and 1 subspecies of 2 sub-families were recorded.

Subfamily Pagurinae : Clibanarius infraspinus, C. padavensis, C. striolatus, C. longitarsus, C. lineatus,

C. cruentatus, C. arethusa, C. merguensis, C. virescens,
Dardanus hessii, D. imbricatus, D. lagopodes, D. megistos,
Diogenes planimanus, D. diogenes, D. custos, D. gardineri, D.
rectimanus, D. avarus, D. goniochirus, Calcinus laevimanus, C.
elegans, C. gaimardii and C. latens.

Subfamily Eupagurinae : Pagurus sp., Spiropagurus
spiriger, S. spiriger profundorum.

Two groups of hermit crabs : land and marine could be separated according to their habitats. The land hermit crabs (Family Coenobitidae) was found typically near the seashore while the marine group (Family Paguridae) inhabited in brackish water, mangrove, sandy shore, muddy sand or sandy mud, rocky shore and reef shore from the intertidal zone down to the deep sea. Clibanarius longitarsus was commonly found in the mangrove.

Three groups of the hermit crabs could be recognized by their distribution. Coenobita rugosa, C. cavipes, Clibanarius infraspinatus, C. longitarsus, C. lineatus, C. cruentatus, C. merguensis, Dardanus hessii, D. lagopodes, D. megistos, Diogenes gardineri, D. rectimanus and D. avarus were found both in the Gulf of Thailand and Andaman Sea; Clibanarius padavensis, C. virescens, Calcinus laevimanus, C. elegans, C. gaimardii, C. latens and Diogenes custos were found only in Andaman Sea; while Clibanarius striolatus, C. arethusa, Dardanus imbricatus, Diogenes planimanus, D. diogenes, D. gonichirus, Pagurus sp., Spiropagurus spiriger and S. spiriger profundorum were found only in the Gulf of Thailand.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความร่วมมือของหลายท่าน ข้าพเจ้าขอกราบขอบ-
พระคุณอย่างสูงต่อ รองศาสตราจารย์ ไพบูลย์ นัยเนตร ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ที่ปรึกษาที่ไกรภุณาให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไขการเขียน
วิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้พิมพ์เอกสารอ้างอิงส่วนใหญ่ ตั้งแต่แรกเริ่มจนประสบความสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ม.ร.ว. พุฒิพงศ์ วรวิจิตร รองศาสตรา-
จารย์ ดร. กัมพล อิศรางกูร ณ อยุธยา ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ เฉลิมวิไล ชื่นศรี คณะประมง มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ ที่ไกรภุณาให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จ
ลงด้วยดี

ขอขอบพระคุณ คุณสมนึก ไข้เทียมวงศ์ สถานีวิจัยประมงทะเล กรมประมง ที่
ให้พิมพ์เอกสารอ้างอิงบางส่วน และให้ความช่วยเหลือในการเก็บตัวอย่างตามพื้นที่ของทะเล
ระบับลึก

ขอขอบคุณ อาจารย์ สุปด เพชรานนท์ วิทยาลัยครูสงขลา ซึ่งให้ความช่วยเหลือ
ในการไปเก็บตัวอย่างทางภาคใต้เป็นอย่างมาก และขอขอบคุณ อาจารย์ เสรี บรรณวิจิตร
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ได้ให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ พร้อมทั้ง
อาจารย์ แน่งน้อย พรหมสุวรรณศิริ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลา
นครินทร์ ซึ่งกรุณาช่วยแปลเอกสารอ้างอิงภาษาฝรั่งเศส

สุดท้ายนี้ข้าพเจ้าใคร่ขอขอบคุณ อาจารย์วรินทร์ บุญเลี่ยม วิทยาลัยแพทยศาสตร์
พระมงกุฎเกล้า เป็นอย่างมาก ที่ได้กรุณาช่วยวาดรูป เพื่อประกอบวิทยานิพนธ์ และให้
คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ พร้อมทั้ง คุณจรัส เอกะวิภาต ภาควิชาชีววิทยา คณะ
วิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งให้ความช่วยเหลือในค่านโรเนียวและผูกตัวอย่าง
ปูเสฉวนจนวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงด้วยดี.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
รายการตารางประกอบ	ญ
รายการแผนภาพประกอบ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	1
2 อุปกรณ์และวิธีการศึกษา	7
3 ผลการศึกษา	21
Superfamily Paguridea	21
Family Coenobitidae	22
Genus <u>Coenobita</u>	23
Family Paguridae	29
Subfamily Pagurinae	30
Genus <u>Clibanarius</u>	31
Genus <u>Dardanus</u>	59
Genus <u>Diogenes</u>	73
Genus <u>Calcinus</u>	94
Subfamily Eupagurinae	110
Genus <u>Pagurus</u>	110
Genus <u>Spiropagurus</u>	113

	หน้า
4 การอภิปรายผลการศึกษา	120
5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ	129
เอกสารอ้างอิง	141
ภาคผนวก	206
ประวัติ	276

รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
1	การกระจายของปูเสฉวนในประเทศไทย 140

รายการแผนภาพประกอบ

แผนภาพที่		หน้า
1	ลักษณะส่วนต่าง ๆ ทางด้านบนของปูเสฉวน	15
2	ส่วนประกอบของอวัยวะปูเสฉวน	16
3	ส่วนประกอบของอวัยวะปูเสฉวน	17
4	การกระจายของปูเสฉวนบก สกุล <u>Coenobita</u> ในประเทศไทย	132
5	การกระจายของปูเสฉวนทะเลสกุล <u>Clibanarius</u> ในประเทศไทย	133
6	การกระจายของปูเสฉวนทะเลสกุล <u>Clibanarius</u> ในประเทศไทย	134
7	การกระจายของปูเสฉวนทะเลสกุล <u>Dardanus</u> ในประเทศไทย	135
8	การกระจายของปูเสฉวนทะเลสกุล <u>Diogenes</u> ในประเทศไทย	136
9	การกระจายของปูเสฉวนทะเลสกุล <u>Diogenes</u> ในประเทศไทย	137
10	การกระจายของปูเสฉวนทะเลสกุล <u>Calcinus</u> ในประเทศไทย	138
11	การกระจายของปูเสฉวนทะเลสกุล <u>Pagurus</u> และ <u>Spiropagurus</u> ในประเทศไทย	139
12	<u>Coenobita rugosa</u>	148
13	<u>Coenobita rugosa</u>	149
14	<u>Coenobita cavipes</u>	150
15	<u>Coenobita cavipes</u>	151
16	<u>Clibanarius infraspinatus</u>	152
17	<u>Clibanarius infraspinatus</u>	153
18	<u>Clibanarius padavensis</u>	154
19	<u>Clibanarius padavensis</u>	155
20	<u>Clibanarius striolatus</u>	156

21	<u>Clibanarius striolatus</u>	157
22	<u>Clibanarius longitarsus</u>	158
23	<u>Clibanarius longitarsus</u>	159
24	<u>Clibanarius lineatus</u>	160
25	<u>Clibanarius lineatus</u>	161
26	<u>Clibanarius cruentatus</u>	162
27	<u>Clibanarius cruentatus</u>	163
28	<u>Clibanarius arethusa</u>	164
29	<u>Clibanarius arethusa</u>	165
30	<u>Clibanarius merguiensis</u>	166
31	<u>Clibanarius merguiensis</u>	167
32	<u>Clibanarius virescens</u>	168
33	<u>Clibanarius virescens</u>	169
34	<u>Dardanus hessii</u>	170
35	<u>Dardanus hessii</u>	171
36	<u>Dardanus imbricatus</u>	172
37	<u>Dardanus imbricatus</u>	173
38	<u>Dardanus lagopodes</u>	174
39	<u>Dardanus lagopodes</u>	175
40	<u>Dardanus megistos</u>	176
41	<u>Dardanus megistos</u>	177
42	<u>Diogenes planimanus</u>	178
43	<u>Diogenes planimanus</u>	179
44	<u>Diogenes diogenes</u>	180

45	<u>Diogenes diogenes</u>	181
46	<u>Diogenes custos</u>	182
47	<u>Diogenes custos</u>	183
48	<u>Diogenes gardineri</u>	184
49	<u>Diogenes gardineri</u>	185
50	<u>Diogenes rectimanus</u>	186
51	<u>Diogenes rectimanus</u>	187
52	<u>Diogenes avarus</u>	188
53	<u>Diogenes avarus</u>	189
54	<u>Diogenes goniochirus</u>	190
55	<u>Diogenes goniochirus</u>	191
56	<u>Calcinus laevimanus</u>	192
57	<u>Calcinus laevimanus</u>	193
58	<u>Calcinus elegans</u>	194
59	<u>Calcinus elegans</u>	195
60	<u>Calcinus gaimardii</u>	196
61	<u>Calcinus gaimardii</u>	197
62	<u>Calcinus latens</u>	198
63	<u>Calcinus latens</u>	199
64	<u>Pagurus sp.</u>	200
65	<u>Pagurus sp.</u>	201
66	<u>Spiropagurus spiriger</u>	202
67	<u>Spiropagurus spiriger</u>	203
68	<u>Spiropagurus spiriger profundorum</u>	204
69	<u>Spiropagurus spiriger profundorum</u>	205